

Историја

УВОД

Историја, као друштвена наука, бави се проучавањем прошлости људског друштва. Савремена настава историје не подразумева само науку о прошлости, већ и оне аспекте који отварају различите друштвене и индивидуалне перспективе модерног човека, неопходне за развој стабилног друштва заснованог на хуманистичким и демократским вредностима.

Важност познавања прошлости је вишеструка. Разумевање прошлости као предуслова савремених друштвених, економских и културних токова, омогућава боље разумевање и сналажење у садашњости. Друштва и појединци који немају одговарајући, на ваљан начин изграђен однос према својој прошлости и историји могу запасти у веома опасну ситуацију погодну за разноврсне манипулације и злоупотребе, које могу имати далекосежне негативне последице. Познавањем основних историјских појава и процеса може се уочити веза између појава из прошлости са појавама из савременог друштвено-политичког или културолошког контекста. Веза појава и збивања из прошлости са савременим тренутком може да одређује, или утиче на наш сложени идентитет (индивидуални, национални, космополитски...), као и на одређено наслеђе (технолошко и цивилизацијско наслеђе, културни идентитет, симболику државних празника везаних за одређене историјске догађаје).

Функционални потенцијали познавања историје, поред тога што су усмерени на развијање креативног и критичког мишљења, омогућавају и стварање критичког односа према изворима информација, или етаблираним запаљивим националним, верским или културним моделима, митовима и заблудама (стереотипима).

Уз остале наставне предмете, историја доприноси развоју компетенција усмерених на решавање конкретних проблема, развој критичког мишљења, уважавање другачијег мишљења, аргументовано вођење дијалога, учење учења, селекцију и адекватно коришћење информација, изградњу односа према актуелним друштвеним појавама и манипулацијама, поштовању индивидуалних, грађанских, верских, мањинских и других права, стварање друштвене одговорности, ефикасну комуникацију у различитим ситуацијама.

ТЕМА 1: ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ИСТОРИЈСКЕ НАУКЕ

I T1.1.

Основни појмови историјске науке су историја, прошлост и њена подела (периодизација), историјски извори (сведочанства из прошлости), време, друштво, држава. Упознавање основних појмова омогућава боље разумевање догађаја и појава у прошлости и садашњости, разумевање поступака и дела личности које су обележиле прошлост људског друштва али и садашњи тренутак, тренутак у коме живите, стварате, доприносите.

Зашто је важно познавати догађаје и појаве које су утицале на ток историје? Важно је због тога што су ти догађаји и те појаве утицале и на садашњост, на свакодневни живот. Дакле, историја нас не учи само о прошлим временима, она нам помаже да разумемо време у коме живимо, поступке појединаца. Она нам помаже да боље разумемо текст који читамо у новинама или вести које слушамо на радију и телевизији. Она нам помаже да разумемо филмове који имају историјску основу или песму која се базира на неком историјском догађају.

Основни појмови историјске науке

ИСТОРИЈА	ПЕРИОДИЗАЦИЈА ПРОШЛОСТИ	ИСТОРИЈСКИ ИЗВОРИ	ВРЕМЕ (ХРОНОЛОГИЈА)
<p>Различита значења појма историја:</p> <p>Прошлост, временска категорија у односу на садашњост и будућност</p> <p>Наука која се бави изучавањем прошлости људског друштва од тренутка стварања првог писма.</p> <p>Даје одговоре на питања као што су: ко, када, где, зашто, на основу чега</p>	<p>Прошлост делимо на:</p> <p>Праисторију и Историју</p> <p>Историја је почела појавом писма у 4. миленијуму пре нове ере.</p> <p>Историју делимо на:</p> <p>Стари век (од 4. миленијума пре нове ере до половине 5. века)</p> <p>Средњи век (од половине 5. века до краја 15. века)</p>	<p>Историјски извори су сведочанства, остаци на основу којих проучавамо прошлост људског друштва. Чувају се на месту где су настали (манастир, замак, тврђава и др.), музеју и архиву.</p> <p>Могу бити:</p> <p>Материјални (оруђе, грађевине или њихови остаци, одело, накит, новац, оружје...)</p> <p>Писани (књиге, писма, разгледнице, натписи)</p>	<p>Хронологија је наука о времену. Помаже историји као науци да утврди време одигравања неког догађаја.</p> <p>Хронолошке (временске) одреднице:</p> <p>датум, година, деценија, век, миленијум, ера</p> <p>Појмовна категорија са хронолошким оквиром епоха (друштвени,</p>

<p>Наставни предмет у коме се учи:</p> <p>А) о прошлости људског друштва, укључујући појаве, процесе, догађаје и личности који су утицали на његов развој</p> <p>Б) начин сагледавања и тумачења прошлости путем извора</p> <p>В) критичко мишљење и одговоран однос према прошлости и садашњости</p>	<p>Нови век (од краја 15. до почетка 20. века)</p> <p>Савремено доба (од почетка 20. века до савременог тренутка). Овај период још увек траје.</p>	<p>натписи на споменицима, матичне књиге рођених, венчаних, новине,...)</p> <p>Усмено предање</p> <p>Сликовни (различите форме визуелног изражавања у прошлости; слике, илустрације, карикатуре, фотографије)</p> <p>Аудио-визуелни (разноврсни видео и тонски записи, дигитализовани медији као извор)</p>	<p>политички, културолошки контекст)</p>
--	--	--	--

Историја – наука која проучава прошлост људског друштва; наставни предмет; део прошлости који је почео појавом писма (4. миленијум пре нове ере) и још увек траје.

Историјски периоди – стари век, средњи век, нови век, савремено доба.

Праисторија – део прошлости људског друштва који је трајао неколико милиона година и који се завршио.

Историјски извори – сведочанства на основу којих реконструишемо прошлост људског друштва. Могу бити материјални, писани, усмено предање, сликовни, аудио-визуелни.

Временске одреднице – ера, миленијум, век, деценија, година, месец, дан.

I T1.2.

Историја је добила име по грчкој речи *хисторија* што је значило знање стечено распитивањем и слушањем. Касније се овај појам употребљавао за познавање прошлих догађаја, збивања из прошлости. Реч *хисторија* први је употребио Грк Херодот, који се и сматра оснивачем историје као науке. Историја, као наука, има задатак да на основу поузданих података/доказа, до којих се долази проучавањем историјских извора, тачно опише и објасни развој људског друштва у прошлости.

I T1.3.

Задачи за самоевалуацију полазника

1. Наведите у којој деценији свог живота сте сада.
2. Наведите миленијум и век када сте рођени.
3. Да ли можете да наведете када се Ваша породица доселила у место у коме живите и на основу чега то знате?

ТЕМА 2: ДРУШТВО, ДРУШТВЕНИ ОДНОСИ И ЉУДСКА ПРАВА

Друштво, друштвени односи и људска права чини основ проучавања историјске науке, а задатак историје као наставног предмета је да покаже вишемиленијумско трајање друштва, развој и промене кроз које је друштво пролазило, појединце и групе који су били покретачка снага промена, промена које су довеле до друштва у каквом данас живимо.

Појединац и његова права у историјском развоју друштва доводе нас данас до људских права, до онога што закони и декларације прописују, гарантују појединцу. И поред гаранција и разноврсних докумената која се баве људским правима, свет је одувек био испуњен непоштовањем људских права, злочинима у којима су нестајале читаве заједнице, у којима су страдали невини.

Зашто су вам потребни ови садржаји? Да допуните слику о људским правима коју сте изградили на часовима предмета *Одговорно живљење у грађанском друштву*, да разумете историјски развитак ових права како би данас могли да их штитите, да их поштујете, како би препознали она понашања и поступке у друштву која воде ка непоштовању других и другачијих, а самим тим доводе до кршења основних људских права

Друштво – заједница људи у којој важе правила и законитости.

Друштвени односи – односи повезаности и комуникације међу људима засновани на положају и улози коју имају у друштву.

Људска права – права појединца или групе на живот, слободу, достојанство, лични развој, безбедност, једнакост пред законом.

Заштитник грађана или Омбудсман – има задатак да надгледа како извршна власт спроводи законе.

I T2.1.

Декларација независности

4. јула 1776. године, Конгрес је једногласно усвојио Декларацију 13 уједињених држава Америке. Аутор декларације је Томас Џеферсон.

„Ми сматрамо (...) да су сви људи једнаки, да су обдарени од стране њиховог Творца одређеним неотуђивим правима, међу којима су живот, слобода и тежња за срећом. (...).

Прилагођен текст Декларације представника уједињених држава Америке. Текст је преузет из публикације Благо америчке историје (Treasures of American history) коју је издао Институт Гилдер Леман (The Gilder Lehrman Institute of American history)

Декларација о правима човека и грађанина

Августа 1789. године, Народна скупштина Француске је усвојила *Декларацију о правима човека и грађанина*.

„Члан 1.

Људи се рађају и живе слободни и једнаки у правима (...)

(Радош Љушић, *Историјска читанка и радна свеска за трећи разред гимназије општег и друштвено језичког смера*, Београд 2007)

Устав Републике Србије

Устав је усвојен у Скупштини Републике Србије 2006. године. Други део Устава је посвећен људским и мањинским правима.

Изводи из другог дела Устава који је посвећен људским и мањинским правима и слободама
„ (...)

Члан 23.

Људско достојанство је неприкосновено и сви су дужни да га поштују и штите. (...)

Члан 27.

Свако има право на личну слободу и безбедност. (...)

Текст је преузет са сајта www.parlament.gov.rs

Универзална декларација о људским правима

Документ усвојен и проглашен резолуцијом Генералне скупштине Уједињених нација 217 А (III) 10. 12. 1948. године.

Изводи из Декларације о људским правима

„Члан 1.

Сва људска бића рађају се слободна и једнака у достојанству и правима. (...)

Члан 2.

Свакоме припадају сва права и слободе (...) без икаквих разлика у погледу расе, боје, пола, језика, вероисповести (...)

Текст је преузет са сајта www.poverenik.org.rs

Повеља о основним правима у Европској унији усвојена је 17. децембра 2000. године у Ници.

Изводи из Повеље о основним правима у Европској унији

„Народи Европе, у стварању још већег међусобног јединства, одлучни су у жељи да деле мирну будућност засновану на вредностима које су им заједничке . (...)

Члан 1.

Људско достојанство је неповредиво, оно се мора поштовати и штитити.

Члан 2.

Свако има право на живот.(...)

Члан 6.

Свако има право на личну слободу и безбедност. (...)“ Текст преузет са сајта www.projuris.org

I T2.2.

Задаци за самоевалуацију полазника

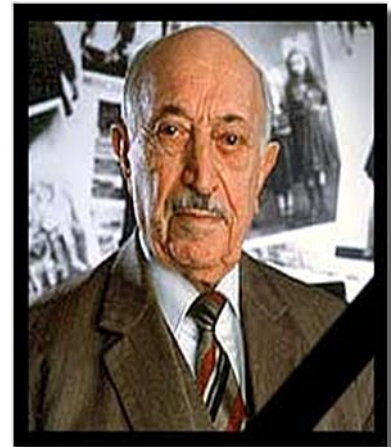
1. Пронађите шта је заједничко у наведеним документима.
2. Шта мислите којој врсти злочина припада прогањање заједнице људи по основу националне, културне, верске или полне основе ?
3. Да ли знате којим законом државе Србије је регулисано право на образовање сваког појединца?
4. Међу наведеним личностима означите личност која је одговорна за холокауст над Јеврејима.

Адолф Хитлер

Ричард Никсон

Симон Визентал

ТЕМА 3: ДРЖАВА И ДРЖАВНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

Увод у тему

Поред друштва, предмет интересовања историје као науке је и држава, њена територија и становништво, начин владавине и институције државе. Историја као наука пружа информације о историјском развоју држава, прати њихов развој од настанка до данас, промене територије и граница, етничку структуру становништва, институције.

Ова тема омогућава упознавање са садашњим институцијама државе, облицима владавине и организацијом државе. Ове информације омогућавају боље разумевање власти и

институција које су у власти, али и показује историјски развитак облика владавине и институција државе.

I T3.1.

Карта државе Србије

Граница

Територија

Становништво

I T3.2.

ОБЛИЦИ ВЛАДАВИНЕ

МОНАРХИЈА	Држава у којој власт има краљ (монарх)
РЕПУБЛИКА	Држава у којој владар долази на власт избором грађана или скупштине (парламента)
ДИКТАТУРА	Држава у којој владар има сву власт која није заснована на праву већ на насиљу.

ОРГАНИЗАЦИЈА ДРЖАВЕ

УНИТАРНА ДРЖАВА	Држава у којој постоји једна власт и која на целој територији има потпуну власт.
ФЕДЕРАЦИЈА	Федерација је савез држава у којој свака од држава има неку самоуправу и где постоји један центар који има најзначајније функције.

ИНСТИТУЦИЈЕ ДРЖАВЕ

Председник	Лице изабрано избором грађана или избором у скупштини. Представља државу у земљи и свету.
Скупштина	Има законодавну власт, а то значи да доноси Устав и законе. Њене чланове бирају грађани на изборима.
Влада	Има извршну власт, спроводи законе и одлуке скупштине. Састављена је од различитих министарстава која су задужена за одређене области.
Суд	Има судску власт, а то значи да примењује и тумачи законе које је донела скупштина.
Војска	Оружана сила система одбране чији је задатак да одбрани државу од оружаног напада друге државе/ других држава.
Полиција	Чувар јавног реда и мира, права и слобода који су загарантовани уставом.

Држава је територија омеђена међународно признатим границама у оквиру којих живи становништво и на којој постоји потпуна власт.

Монархија је облик владавине у којој власт има краљ (монарх).

Република је облик владавине у којој владар долази на власт избором грађана или скупштине (парламента).

Диктатура је облик владавине у којој владар има сву власт која није заснована на праву већ на насиљу

Скупштина има законодавну власт, доноси Устав и законе, а њене чланове бирају грађани на изборима.

Влада има извршну власт, спроводи законе и одлуке скупштине. Састављена је од различитих министарстава која су задужена за одређене области.

Суд има судску власт а то значи да примењује и тумачи законе које је донела скупштина.

Марко Поповић, Владарски и властеоски двор у средњем веку, Београд 2010.

I T3.3.

Задаци за самоевалуацију полазника

1. Решите ребусе:

МО---А---ХИЈ---- (недостаје 3. 5. и 9. слово)

С---УПШ--- ----НА (недостаје 2. 6. и 7. слово)

---СМ---Н---КО ---А---СТ---О (недостаје у првој речи 1. 4. и 6. слово, а у другој речи 1. 3. и 6. слово)

БИЈАРС – реч гласи:

ДАВАЛ – реч гласи:

КАБИРЕПУЛ – реч гласи:

ДАРАПИМИ – реч гласи:

2. Поред сваке тврдње упишите Т ако је тачна, а Н ако је нетачна

1.	Пирамиде су подизане у Древном Египту и служиле су за сахрањивање фараона. Фараони су за свог живота градили пирамиде као своје „вечне куће“	
2.	Према Уставу Србија је република.	
3.	Сједињене Америчке државе су организоване као федерација.	
4.	Нововековна српска држава је почела да се ствара у 19. веку.	
5.	Влада доноси законе у Републици Србији.	
6.	Краљевина је облик владавине у којој власт има председник.	
7.	Прве државе су настале у долинама великих река због плодног земљишта.	
8.	Седиште Организације Уједињених нација се налази у Њујорку, а Савета Европе у Стразбуру.	
9.	Република Србија је чланица Организације Уједињених нација и Савета Европе.	
10.	Република Србија је чланица Европске уније.	

ТЕМА 4: ПРЕЛОМНИ МОМЕНТИ - ПРЕКРЕТНИЦЕ У ИСТОРИЈИ

Увод у тему

Историја обухвата дуг временски период од проналаска писма и првих цивилизација све до данашњих дана. Током више хиљада година трајања историје човечанства одигравали су се различити догађаји који су мењали даљи ток живота људи, или судбину држава и читавих народа. Прекретнице у историји су могле бити догађаји, могле су бити везане за одређене важне личности, а некада су се одигравале дуги низ година и тада говоримо о променама у друштву. Прекретнице су најчешће скуп деловања истакнутих људи (председника, војсковођа, револуционара), промена у друштву (сеобе, револуције, освајања) и важних догађаја (открића, битке и др).

Револуција је суштинска промена у друштву и привреди која се најчешће одиграва насилним путем. Револуција може да доведе до промене државног уређења нпр. од краљевине ка републици.

Миграције/сеобе представљају појединачно или масовно пресељавање становништва са једне територије на другу из различитих разлога: услед немаштине и глади, болести, рата, потраге за послом...

Идеологија је скуп уверења и идеала неке друштвене групе, странке или читаве епохе.

Колонијализам је тежња већих држава да покоре, често удаљене и неразвијене територије или државе како би од њих начиниле своје колоније и из њих извучиле корист. Овај процес је започет, од стране снажних европских држава, током 16. века после великих географских открића, нарочито после открића Америке.

I T4.1.

Задаци за самоевалуацију полазника

1. Допуните табелу тако што ћете у одговарајуће рубрике уписати оне догађаје, личности и неку од промена у развоју људског друштва која Вам је позната, следећи понуђени пример.

ПРЕКРЕТНИЦЕ у ИСТОРИЈИ		
Догађаји	Личности	Промене у друштву
9. мај 1945. крај Другог светског рата	Јосип Броз Тито	Укидање капиталистичког друштва у Југославији и стварање социјалистичке државе

2. Сваки крупан историјски догађај проузроковао је одређене промене због којих га називамо прекретницом. Повежите линијама преломне догађаје из историје српске државе са одговарајућим последицама:

Косовска битка 1389.	Почетак ослобођења од турске власти
Избијање Првог српског устанка 1804.	Улазак Југославије у Други светски рат
Демонстрације против склапања савеза Југославије и Хитлера 27. марта 1941.	Почетак демократских промена у Србији после пораза С. Милошевића на изборима
5. октобар 2000.	Потпадање српске државе под турску власт

3. Подсетите се теме *Појмови историјске науке*. На временској ленти обележите догађај – прекретницу која означава почетак савременог рачунања времена

The timeline consists of five blue boxes, each containing an image and a text label below it:

- настанак писма
- почетак европске цивилизације у старој Грчкој
- рођење Исуса Христа
- смрт Исуса Христа
- признавање хришћанства

4. Одредите по један или више савремених догађаја који су били, или би могли бити, прекретнице у Вашем животу, а потом објасните због чега би они имали то значење.. Пример: полазак у школу; отварање фабрике или новог радног места, укидање виза за путовање у Европску унију...

Каква је веза између описмењавања и стицања знања и оспособљавања за различите послове, снажање у свакодневном животу, могућност слободног кретања по Европи?

5. Сеобе и досељавање народа на нове територије, као и пресељење становништва у историји су увек представљале велике промене. Наведите због чега су наведене сеобе биле прекретнице у историји:

1. Велика сеоба народа у 5. веку
2. Досељавање Срба на Балканско полуострво у 7. веку
3. Пресељење робова из Африке у Америку у 17. и 18. веку
4. Сеобе Срба из Хрватске у Србију 1995.

Шта би, по Вашем мишљењу, били главни разлози сеоба, а шта њихове последице? Размислите шта би се све променило када бисте били принуђени да се преселите са читавом породицом у други град или државу.

6. Једна од најзначајнијих револуција у историји је социјалистичка Октобарска револуција у Русији 1917. Погледајте карту и покушајте да закључите какве су се промене одиграле као последица Октобарске револуције у Европи током 20. века. 1917. године само је територија Русије (црвена земља, скроз десно на карти) била социјалистичка земља.

Црвеном бојом су означене социјалистичке земље чланице војног савеза под вођством Совјетског савеза, а плавом Северноатлантског НАТО пакта.

7. Покушајте да објасните у којим областима живота и због чега су наведена открића и проналасци довели до промена у историји човечанства. Која од наведених промена директно утичу на Ваш свакодневни живот:

А) Александар Флеминг пронашао је пеницилин, од кога се праве лекови – антибиотици (откриће у медицини)

Б) Томас Едисон изумео је прву сијалицу (откриће у науци)

В) Кристофор Колумбо, морепловац који је 1492. пронашао Америку (географска открића нових континената)

Г) Група научника у САД створила је прву атомску бомбу 1945. која је бачена на Јапан на градове Хирошиму и Нагасаки (откриће у наоружању)

8. На основу приложених слика закључите због чега све Адолф Хитлер, вођа немачке државе и војске, који је нападом на Пољску 1939. започео Други светски рат, припада људима који су начинили прекретнице у историји 20. века.

Адолф Хитлер

Прогон и убијање Јевреја у немачком логору Аушвиц

Мапа напада на Краљевину Југославију 1941. године

Рат у дунглама на острвима Тихог океана

Последице бомбардовања
Београда 6. априла 1941. године

Последице бачене атомске бомбе на
Хирошиму у Јапану 1945

Гробље америчких војника Арлингтон

Немачке избеглице после завршетка рата

Суђење немачким нацистичким вођама у Нирнбергу 1945.

Подсетите се шта сте научили у теми о друштву и људским правима. Прочитајте основна људска права и размислите која су од њих била прекршена током светског рата.

Б. Алексов, Илустроване хронологије, *Платонеум*, Нови Сад 2004

М. Радојевић, Т. Живковић, М. Шуица, Кратка историја српског народа, *Младинска књига*, Београд 2008.

П. Јовановић, Историја најважнијих догађаја у Србији од год. 1459. до 19/20. септембра 1813, *Службени гласник*, Београд 2009.

Школско свезнање, енциклопедија, *Завод за уџбенике*, Београд 2007.

Интернет страница www.svetkirat.net

ТЕМА 5: РЕЛИГИЈЕ И КУЛТУРНО УМЕТНИЧКО НАСЛЕЂЕ

I T5.1.

Увод у тему

Од кад постоји човек, постоји и веровање у надземаљске силе. Природним појавама које људи нису разумели (грмљавина, невреме, поплаве, ватра), као и одређеним небеским

телима (сунце, месец, планете), приписивана су натприродна, божанска својства. За сваку неразумљиву и непознату појаву у природи људи су везали по једно божанство. Тако је настало веровање у много богова - многобожачка религија. Верници који поштују више богова још се називају и паганима. Временом, људи су упознајући своје окружење, уместо у више засебних почели да верују у једног свемогућег бога. Тако су настале једнобожачке религије. Најстарија постојећа једнобожачка религија је јудаизам. Данас су најзаступљеније једнобожачке религије на свету хришћанство и ислам. Поред једнобожачких религија, још увек постоје неки облици паганског веровања који се одржавају кроз магију, врачање и сујеверје. Људи који не верују у божанства називају се атеисти.

Настанак уметности и културе у најстаријим цивилизацијама везан је за веровања људи. Најзначајнија уметничка дела настајала су из верских разлога. Често посвећена владарима и њиховим духовним и верским потребама, уметност и култура су били саставни део религије и свакодневног живота. Упознавањем природе људи су почели уметничке узор да траже у себи и сопственом окружењу. Уметност и култура су део цивилизације и историјског наслеђа. Често су дела из уметности и културе важно сведочанство о начину на који су људи у прошлости видели свој свет. Самим тим, они представљају историјске изворе. Због тога је важно неговати одговоран однос према верском, културном и уметничком наслеђу и споменицима. Уништавање тих споменика, или вандализам, и небрига воде ка уништавању сопствене или нечије друге прошлости. Тако се долази до стања да заборављамо ко смо, одакле и од кога потичемо.

Религија је веровање у натприродне силе (од којих зависи свет и космос) прописано одређеним правилима.

Многобоштво или паганство је веровање у више божанстава

Уметност је људско стваралаштво помоћу слике, говорне и писане речи, музике, градитељства и др.

Култура представља скуп свега онога што је људско друштво постигло на пољу производне, друштвене, духовне и уметничке делатности.

Вандализам је пустошење, разарање, нарочито, уметничких и културних споменика. Реч је настала од имена народа Вандала који су у време Велике сеобе народа опљачкали и уништили Рим 455. г.

I T5.2.

Задаци за самоевалуацију полазника

1. Пронађите у првој колони међу друштвеним уређењима из историје оно у коме је религија била скрајнута и занемарена, а у другој догађај који је довео до намерног уништавања црквених објеката, првенствено у Русији, а самим тим и културног наслеђа

Друштвено и привредно уређење	Догађај
Робовласничко – стари век	Рођење Исуса Христа
Феудално - средњи век	Смрт Саве Немањића
Капиталистичко – нови век/савремено	Изум парне машине
Грађанско – нови век/савремено	Избијање Првог светског рата
Социјалистичко - савремено	Октобарска револуција

2.

➤ Хришћанско учење ➤

Основе хришћанског учења изложене су у Библији. Ова света књига састоји се из две целине: Старог и Новог завета. **Стари завет**, поред осталог, садржи и многобројна пророчанства која су најављивала Христов долазак међу људе. У **Новом завету** записана су основна начела хришћанске вере. Његов најзначајнији део су четири **јеванђеља**. То су списи у којима су апостоли (Матеј, Марко, Лука и Јован) описали живот и страдања свога учитеља Исуса Христа.

Хришћани су веровали да постоји само један бог – Бог Отац, творац света и људског рода. Сви су људи пред њим једнаки. Међу њима није било разлике, било да су богати или сиромашни, слободни или робови.

*

На основу текста *Хришћанско учење* одредите које су главне карактеристике хришћанског учења, како се зове и из чега се састоји главна религијска књига хришћана. Због чега се хришћанство брзо и успешно ширило у време старог века?

А) _____

Б) _____

3. Прочитајте седам хришћанских врлина, а затим размислите да ли неке од њих могу да се примене и на савремено грађанско друштво. Подвуците оне за које сматрате да имају општу вредност, без обзира којој вери, раси или друштвеном положају, људи припадају.*

Седам хришћанских врлина

1. Смерност
2. Дарежљивост
3. Морална чистота
4. Човекољубље
5. Уздржљивост
6. Трпељивост
7. Истрајност у вери и молитви

*Одломак је преузет из уџбеника за 5. Разред издавачке куће Фреска, аутора С. Ферјанчић, Д. Стефановић, З. Недељковић, Београд 2011.

*исто.

4. На основу одломка из текста о Курану одредите појмове који су Вам познати из свакодневног живота, или које сте чули на телевизији и радију, или прочитали у новинама или некој књизи. Да ли нека од овде набројаних препорука за вернике има сличности са хришћанским? Која од наведених препорука за вернике из 7. века се данас погрешно поистовећује са исламском религијом, или се често злоупотребљава у стварању слике о муслиманима?

Мухамедово учење забележено је у светој исламској књизи – **Курану**. Он садржи догме и обреде, али и разне правне прописе. Нови верници назвали су се муслимани. Њихова дужност била је да се пет пута дневно моле Алаху и да посте уочи празника Бајрама. Налагано им је да пружају милостињу и одлазе на хаџилук, односно у посету светом месту Каби. Ислам их је такође научио да су припадници других вера неверници, против којих се води свети рат – цихад.

5. Кроз историју, хришћанска црква доживела је пуно промена. Од некада јединствене религије и цркве, данас постоји више признатих хришћанских цркви. Да ли знате које су хришћанске цркве присутне данас у Републици Србији, а које делују у Вашем крају? Које велике религије данас постоје на територији Србије?
6. Повежите религије са њиховим верским објектима и симболима вере.

хришћанство

цамија

ислам

синагога

јудаизам

црква

7. У време средњег века држава и црква су биле нераздвојиве. Владар није могао да доноси одлуке без саветовања са највишим црквеним поглаварима. Тако је Сава Немањић, који је обезбедио независност српској цркви почетком 13. века био уз свог брата, првог српског краља Стефана, најважнија личност у држави. Упоредите улогу цркве у држави у средњем веку са савременим тренутком. Помоћ нека Вам буду следећа питања:

- а) Какав је положај Српске православне цркве у савременој српској држави?

*Одломак је преузет из уџбеника за 6. разред основне школе, издавачке куће Фреска, аутора М. Шуице, Р. Радића

б) Да ли је, данас Црква саставни део власти у Србији, као у средњем веку или има само ограничену улогу у једном делу друштва?

Образложите своје мишљење и покушајте да га поткрепите неким примером из свакодневног живота.

8. Једна од најзначајнијих прекретница у историји човечанства одиграла се у другој половини 15. и почетком 16. века. Она се назива ренесанса, што значи обнављање, препород. Одиграла се после средњег века. Погледајте слике верске садржине и покушајте да донесете закључак шта се обновило ренесансом. Ове слике су важан извор на основу којег можемо да пратимо промене у схватању људи кроз историју.

а) скулптура грчког бога из периода старог века 5. век пне.

б) средњовековна слика на којој је насликан Христ 14. век

в) религијска слика италијанског Микеланђела- ренесанса 16. век

9. Чувена слика српског сликара Паје Јовановића, *Сеоба Срба*, приказује један историјски догађај који се одиграо две стотине година пре него што је слика настала. Опишите које друштвене слојеве је уметник представио на слици, а на који начин се виде недаће становништва у сеобама. Обратите пажњу на означене делове слике

10.

Одговоран однос према културном наслеђу   Вандализам (Како би било?)
Фреска *Бели анђео* из манастира Милешева под заштитом УНЕСКО.

Да ли сте у Вашем окружењу наишли на неки добар пример старања о историјској, културној или уметничкој заоставштини, или на неки пример вандализма? Уколико јесте, опишите и размислите о последицама једног и другог односа према споменицима.

М. Шуица, Дневници из прошлости, уџбеник за изборни предмет свакодневни живот у прошлости, *Завод за уџбенике*, Београд 2008.

Б. Стојановић, М. Шуица, Времеџлов, вежбања и радионице из историје за 6. разред основне школе, *Завод за уџбенике*, Београд 2006.

F. Romei, *Majstori umetnosti, LeonardodaVinči, umetnik, pronalazač i naučnik renesanse, Komuna*, Beograd 1996.

G. di Kanjo, *Majstori umetnosti, Mikelandelo, majstori italijanske renesanse, Komuna, Bgd* 1977

Ф. Шерард, Византија, *Завод за уџбенике*, Београд 1972.

Школско свезнање, енциклопедија, *Завод за уџбенике*, Београд 2007.

I T6.1.

ТЕМА 6: ЛОКАЛНА ИСТОРИЈА

Увод у тему

Локална историја се бави историјом локалне средине у којој живите. Под локалном средином се подразумева село, град, општина, мања територија-област. Део је опште историје и повезана је са историјом читавог друштва или државе. Једна од тема локалне историје је изучавање историје свакодневног живота у одређеном насељу или области. Локална историја се посебно бави изучавањем догађаја и променама у локалној средини које су се одразиле на збивања и промене у региону или читавој држави, некада и ван ње. Често је улога личности из неког села или града значајно допринела збивањима у друштву и држави. Познавање доприноса у развоју друштва, науке и државе људи пониклих или образованих у Вашој средини може бити подстицај за даљи напредак локалне средине. Осећај припадности локалној средини може да допринесе одговорнијем односу према

локалном историјском и кулурно-уметничком наслеђу (споменици, верски објекти, јавне зграде...). Познавање локалне историје и обичаја може допринети развијању толеранције и добросуседских односа са припадницима других националних и верских заједница које живе у истој локалној средини. То подразумева и поштовање сопственог историјског и културног наслеђа, али и наслеђа других. Познавањем локалне историје могу да се објасне неки сукоби из прошлости, али и да се уоче примери успешне сарадње и суживота у селу/граду. Познавање локалне историје, обичаја и традиције, омогућава разумевање савременог окружења у коме се живи.

Музеј је зграда, установа у којој се скупљају, чувају и излажу предмети, сведочанства, заоставштина. Музеји могу да скупљају остатке и трагове из природе или остатке и заоставштину људске прошлости и делатности.

Експонат је предмет (уметнички, историјски, технички, остатак из природе) који се излаже на изложби или у музеју.

Библиотека је зграда, установа у којој се скупљају и чувају књиге. Библиотеке могу бити затвореног, где се књиге користе односно читају у самој згради, и отвореног типа, где се књиге изнајмљују и могу читати ван библиотеке.

Архив је зграда, установа у којој се скупљају, чувају и уступају на коришћење документи државних органа и различитих институција. Коришћење архивске грађе (писаних и штампаних докумената, звучних, филмских материјала) је најважнији део историјског истраживања. Без коришћења архива није могуће стећи знања о прошлости.

I T6.2.

Задаци за самоевалуацију

1. Пронађите неку јавну грађевину у Вашем месту и покушајте да истражите њену историју и да схватите њен значај за развој или углед Вашег места.
2. Обиђите и направите листу најважнијих споменика, локалних институција или важних историјских грађевина у Вашем селу/граду и упознајте се са њиховим значајем.
3. Упознајте се са прошлосту и биографијом најзначајнијих људа за историју или развој вашег места. Размислите колики значај има улога знаменитих људи за стварање позитивне слике о Вашем родном месту или месту у коме живите и радите.
4. Погледајте пример непоштовања локалних споменика културе припадника других народа или вероисповести. Потом покушајте да одговорите на постављена питања

џамија Ферхадија, Бања Лука

Изглед џамије Ферхадије у Бања Луци, уништене током рата у Босни. Данас, после рата џамија се обнавља.

- а) На који све начин су оваквим делима нарушена људска и верска права становника локалне средине? На какав начин овакав чин утиче на добросуседске односе међу становништвом?

- б) Какву слику овакво дело почињено од стране појединих људи већинске групе, пружа о осталим припадницима већине без чије сагласности и знања је учињено разарање?

- в) Какву слику о локалној средини, на основу овог чина, могу да стекну туристи или људи са стране и даље прошире „причу“ о локалној средини тј. селу, граду и њиховом становништву ?

5. Пронађите у Вашој средини примере успешног заједничког живота, међусобног уважавања, неговања толеранције и одговорног односа према својој и туђој баштини.

Пример: Нови Сад – верски објекти

Евангелистичка црква

Католичка црква

Синагога

Православна црква

Школско свезнање, енциклопедија, Завод за уџбенике, Београд 2007.